

NS – et miniparti?

Av Jon Strand (Sand)

I propagandaen fra London i okkupasjonstiden ble det med styrke hevdet at NS var et parti med bare bagatellmessig tilslutning. Det finne sikkert nok av dem som fremdeles tror på Londonskrønene. Vi skal derfor se på noen interessante tall som belyser spørsmålet.

Ifølge Norsk Krigsleksikon s. 304 hadde NS i 1943 43.400 medlemmer. Til sammenligning hadde Norges Kommunistiske Parti i juni 1946 – da partiet oppnådde sitt høyeste medlemstall – mellom 34.000 og 35.000

medlemmer. NS hadde altså grovt regnet 25% høyere medlemstall enn NKP.

Men selv om NKP aldri oppnådde å få 35.000 medlemmer, fikk partiet ved Stortingsvalget høsten 1945 176.000 stemmer

(11,8% av avgitte stemmer). Partiet fikk innvalgt 11 representanter på Stortinget. Ved kommunevalget samme år stemte 11,4% på NKP.

Ovennevnte tall viser at man ikke kan måle oppslutningen om et politisk parti bare ved å se på antall registrerte medlemmer. I eksemplet ved NKP ser vi at antallet stemmer ved stortingsvalget var omtrent fem ganger så høyt som antall partimedlemmer.

Den i disse dager meget omtalte Berge Furre har stilt spørsmålet: «Var 43.000 et stort tal?» Professorens svarer: «Berre Arbeidarpartiet hadde fleire individuelle medle-

mer før krigen. Nokon liten flokk var ikkje NS. Det blir gjerne hevda at partiet ikkje hadde noko djupt «bakland» av sympatisørar og veljarar slik som andre parti. Dette veit vi ikkje for visst. Det vart ikkje halde val eller teke meiningsmålingar. Truleg hadde NS både opne og hemmelege sympatisørar utan medlemsbok, men dei vart færre etter kvart som okkupasjonen vart hardare og krigslykka vende.»

NS deltok ved valgene i 1930 og 1936. Om utfallet opplyser Johs. Andenæs i «Statsforvaltningen i Norge» s. 124: «Nasjonal samling skulle etter stemmetallet hatt 3 representanter i 1933 og 2 i 1936, men fikk ingen». Det var ikke manglende oppslutning om partiet, men valgordningen som sørget for at partiet ikke ble representert.

For å illustrere hvor urettferdig valgordningene har vært nevner jeg to eksempler: I 1987 fikk Venstre 79 mandater med litt over 87.000 velgere. 77.000 stemte på Høyre, men dette partiet fikk bare 35 mandater. De som snakker så vakkert om folkeviljen bør studere valgresultatet fra 1915. Venstre fikk 74 mandater med 204.000 stemmer, Sosialdemokratene hadde nesten like stor oppslutning (198.000), men fikk bare 19 mandater! Høyre fikk innvalgt 21 tingmenn, altså to flere enn sosialistene tiltross for at det bare hadde 179.000 stemmer, dvs. 19.000 stemmer færre enn Sosialdemokratene. La meg

også nevne at ved stortingsvalet i 1949 mistet Norges kommunistiske parti alle sine 11 representanter, mens det med en matematisk rettferdig valgordning ville ha fått 9.

Forøvrig kan opplyses at Arbeiderpartiet i desember 1996 hadde ca 77.400 medlemmer. Kolletivt innmeldte er ikke medtatt. De utgjorde 17.000.

R.b.m.

Imtil okkupasjonen i 1940 var NS et lovlig norsk politisk parti. Ingen tvil om det. Berge Furre har rett i at partiet var et Mini-parti. Ved valget i 1936 – landets siste lovlige valg – fikk partiet ca 20.000 stemmer, men grunnet valgordningen den gang, fikk de intet mandat på Tinget.

Samfunnspartiet – Dybwad Brochmanns parti – derimot – oppnådde 45.000 stemmer og ett mandat – Sig. Jakobsen fra Bleik var partiets representant fra 1936 og videre. NS ble forbigått av et Mini-parti som ble over dobbelt så stort. Dette til alvorlig ergrelse for Quisling. Å bedømme NS ut fra det medlemstall de hadde under selve okkupasjonen ettersom lovlig valg var avskaffet, kan neppe være noe relevant argument.

Slik jeg ser det, er vi nødt til å holde oss til mandat fra lovlige valg når partiene skal bedømmes, selvom nok mangt av det som innenfor politikken gjelder for å være lovlig neppe er eller har vært det.

a.r.

114390